

Aris Angelis, *Ljudi XX. stoljeća,*

Zagreb: Disput, 2011., 360 str.

U svibnju 2011. godine, svjetlo dana ugledala je knjiga koja je u nekoliko stotina stranica trebala sažeti projekt od dvadeset i dvije godine i preko osam stotina emisija te s probranih dvadeset i šest ljudi predstaviti oko pet stotina intervjuiranih „ljudi XX. stoljeća.“ Aris Angelis, vjerni sakupljač njihovih životnih priča, od 1988. do 2010. godine pronalazio je, ili su pak pronalazili njega, brojni „starčići“ i „starice“ čije je živote obilježilo burno 20. stoljeće potvrđujući „staro literarno pravilo da život piše najbolje priče.“¹

1 Aris Angelis, *Ljudi XX. stoljeća* (Zagreb: Disput, 2011.), 10.

Aris Angelis rođen je 1946. godine u Zemunu, ali već sljedeće godine dolazi u Zagreb gdje provodi veliku većinu svog života. Pravnik po struci, 1972. godine zapošljava se na Radiju Zagreb, počevši od novinara u Informativno-političkoj redakciji, zatim u redakciji Kulture, preko različitih reportaža i intervjuva, počinje nizati autorske uspješnice poput emisije „Zvijezde tamnoga sjaja“ o crnim događajima u glazbi, politici i sl. emisije „Priča o jednom uspjehu“ o povijesti košarkaškog kluba Cibone te kontekstu njegova razvoja i uspona; tu je i serija „Život Jozefine Žiha“ koja iz očista pojedinke priča priču o Zagrebu, o 20. stoljeću, zatim serija „Zlatne ploče“ o glazbenim uspješnicama, opet, kroz čitavo 20. stoljeće kao i tematski blizak „Glazbeni kalendar“ koji je obilježavao bitne događaje iz svijeta glazbe. Očito silno zainteresiran temama iz tog bogatog i šarolikog stoljeća, osmislio je i „Ljude XX. stoljeća“, dugovječnu emisiju koja se danas smatra krunom Angelisove karijere, za koju je, između ostalog, dobio i dvije prestižne nagrade – „Zlatno pero“ Hrvatskog novinarskog društva i nagradu „Ivan Šibl“ za životno djelo.

Izvori kojima se Angelis koristi, ljudi su i njihove životne priče, njihova sjećanja. Pa tako, iako nije povjesničar, njegova metoda neodoljivo podsjeća na oralnohistorijsku kojoj je u središtu pozornosti usmeno pripovijedanje, kroz koju je interakcija između povjesničara i njegovih „izvora“ na najvišoj razini te koja stoga ne može pobjeći od prilične razine subjektivnosti, što su sve karakteristike itekako vidljive i u *Ljudima XX. stoljeća*.

2 Aris Angelis, *Ljudi XX. stoljeća* (Zagreb: Disput, 2011.), 7.

„Stotine sudbina ispreplele su se kroz priče ljudi XX. stoljeća.“² – najjednostavnije je objašnjenje kako emisije, tako i knjige koja ju je ispratila iz radijskog programa. Čitatelja „od konjskog tramvaja do *Voyagera*“ vodi Aris Angelis i njegovih dvadeset i šest poglavlja, dvadeset i šest probranih sugovornika. Redom kojim se pojavljuju

u knjizi to su „Petar Čučić - Amerikanac sa Žumberka“, „Namik-beg Teskeredžić - posljednji beg od Istanbula do Mirogoja“, „Ante Ciliga - revolucionar i disident, komunist i antikomunist, internacionalist i nacionalist“, „Karlo Štajner - od Beča do Zagreba preko Sibira - 20 godina robije“, „Ivan Hus - zagrebački Stradivari“, „Nada Pogačnik - miss 1926.“, „Antun Ulrich - arhitekt i mason“, „Josip Buturac - čuvar Kaptolskih tajni“, „Žarko Dolinar - šampion i profesor“, „Vladimir Prelog - nobelovac na švicarskom jezeru“, „Vladimir Velebit - prvi diplomat Titove Jugoslavije“, „Maksimilijan-Maks Baće - marksist i antimarksist“, „Milivoj Boroša - Hitlerov i Staljinov pilot“, „Marko Zeljak - Varaždinec u ruskom zarobljeništvu“, „Stevan Dedijer - znanstvenik i tjelohranitelj“, „Zvonimir Jurišić - kapetan“, „američki komandos i pjesnik“, „Jakob Gaon - doktor anđeo“, „Mirko Mirković - Herman Friedmann - logoraš u ratu i miru“, „Alfred Pal - logoraš na Rabu i robijaš na Golom otoku“, „Antun Bogetić - biskup i misionar“, „Ivan Mišković - Titov šef kontrašpijunaže“, „Marijan Filipović - otac Bobija i Rudija“, „Katarina Carić - afrička Mami“, „Mia Oremović - »srce je jako važno«,“, „Vladimir Devide - haiku matematičar“, „Ivan Supek - fizičar i filozof, humanist i heretik“.

Ljudi i događaji o kojima svaki od njih pripovijeda, svakome od nas su vrlo dobro poznati, međutim, siluetu koju poznamo, sjećanja ovih živopisnih ljudi ispunit će čitavom paletom boja, od onih najtamnijih i sivih pa sve do najsvjetlijih žutih i gotovo bijelih nijansi – od logora, kako nacističkih tako i komunističkih, do modne piste, kazališnih dasaka ili filmskog platna. Svaki od njih prvo Arisu Angelisu, a preko njegove spisateljske tehnike i čitatelju, daje pravo na uvid u osobnu povijest, u njegovo ili njezino 20. stoljeće, u njihova osobna strahovanja, nade, postignuća, propuste, uspone i padove. Pomalo čak voajerski, ali svakako drugačiji uvid u stoljeće koje smo ostavili iza sebe. No, čovjek nekako uvijek lakše, čak radije, zadire u tuđu intimu nadajući se da će opravdati ili uljepšati vlastitu. Tako su *Ljudi XX. stoljeća*, koliko teško, s obzirom na sudbine i strahote koje su neke od „Ljudi“ zadesile, toliko i lako i pitko štivo, ne dopuštajući da se propusti i jedna riječ koju neki od tih „starčića“ i „starica“ imaju za reći i koju su sa svekolikim čitateljstvom „odlučili“ podijeliti. Naravno, treba uzeti u obzir i tzv. naknadnu pamet koju su im zasigurno godine i iskustvo podarili te distancu s koje se stvara narativ, jer ipak se radi o devedesetogodišnjacima i stogodišnjacima koji pričaju o događajima od prije četrdeset, pedeset pa navise godina. No, nema previše smisla zalaziti u svaku od tih priča posebno i prepričavati što svaki od Angelisovih sugovornika ima za reći. Jednako kao niti prepričavati ili izdvajati što tek neki od njih imaju, jer radilo bi se o selekciji selekcije. Možemo samo reći kako se dakle radi o dvadeset i šest priča u moru sudbina ispričanih u Angelisov mikrofon. A za zahtjevniju publiku, ili bar onu znatizeljniju, knjizi je priložen i CD s

ulomcima iz razgovora s ovim malim „velikanima“ 20. stoljeća, pa se glasovi prošlosti, koji progovaraju iz redaka knjige, mogu zaista i čuti.

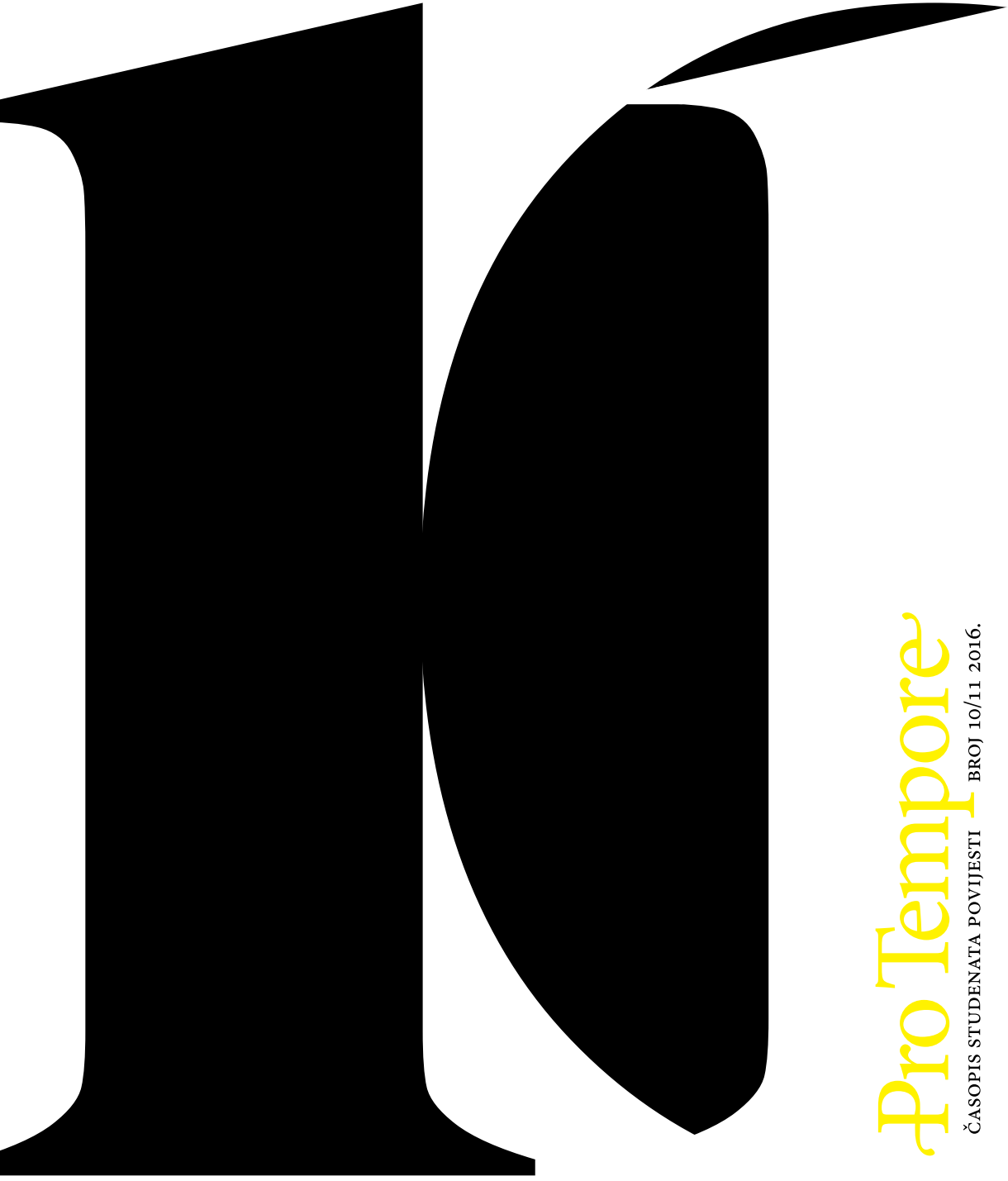
Treba još napomenuti kako knjigu nije „sastavljao“ povjesničar, niti su njegovi sugovornici stručnjaci u povijesnoj znanosti, ali možemo reći da su „izučili“ povijest, povijest 20. stoljeća, nikako drugačije nego proživjevši ga – od njegova početka do kraja. S njim su se rodili, s njim su saživjeli, a s njim je većina i završila svoj život. Poznavali su, uvjetno rečeno, kraljeve, careve i sultane jednako kao i cepeline i dirizable, a čudili su se radiju i kinematografu, da bi na koncu neki čak postali piloti ili televizijske glumice. Neki su tako ipak, barem u obliku ovakvog narativa, na sreću ili nesreću svojih potomaka, ostavili svoj trag. I bez previše učena finala, može se zaključiti kako je svaki od „Izabranih“ prepun „bisera“ i različitih mudrosti, u kojem god smjeru, političkom ili životnom, bili okrenuti. Očito život zaista piše najbolje priče.

— **Marta Fiočić**, mag. hist./mag. ethnol. et anthrop.

Filip Škiljan, *Hrvatsko zagorje u Drugom svjetskom ratu 1941. – 1945. Opredjeljivanja, borbe, žrtve.*

Zagreb: Plejada, Muzeji Hrvatskog zagorja,
2012., 223 str.

Promatrajući naslov ovoga djela, može se javiti pomisao o sličnosti s tendencijom koja je postojala u historiografiji i publicistici socijalističke Jugoslavije, kada se težilo napraviti prikaz djelovanja Narodnooslobodilačkog pokreta na nekom širem ili užem području. Takvi su se naslovi sastojali od imena nekog teritorija te riječi revolucija ili narodnooslobodilačka borba (npr. Istra ili Međimurje u revoluciji). Razmišljajući na tome tragu o razvitku spomenutog

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI - BROJ 10/11 2016.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 10/11 2016.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti
Godina VIII, broj 10-11, 2016.

Glavni i odgovorni urednik

Tomislav Brandolica

Zamjenik glavnog urednika

Filip Šimetin Šegvić

Uredništvo

Tomislav Brandolica, Marta
Fiolić, Kristina Frančina, Marko
Lovrić, Valentina Nedeljko, Nikola
Seiwerth, Filip Šimetin Šegvić

Urednici pripravnici

Zvonimir Plavec, Vjenceslav
Rupčić, Porin Šćukanec Reznicek

Redakcija

Tomislav Brandolica, Marta Fiolić,
Kristina Frančina, Marko Lovrić,
Valentina Nedeljko, Zvonimir
Plavec, Vjenceslav Rupčić, Nikola
Seiwerth, Porin Šćukanec Reznicek,
Filip Šimetin Šegvić

Recenzenti

dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Ivo Banac
dr. sc. Tomislav Galović
dr. sc. Ivo Goldstein
dr. sc. Iskra Iveljić
dr. sc. Tvrtko Jakovina
dr. sc. Hrvoje Klasić
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić
dr. sc. Jelena Marohnić
dr. sc. Mirjana Matijević Sokol
dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Drago Roksandić
Marie Scatena, MA
akademik Arnold Suppan
Marina Šegvić, prof.
dr. sc. Božena Vranješ Šoljan

Lektura i korektura

Gabrijela Detelj
Marta Fiolić
Ana Jelić
Nikolina Kos
Marko Pojatina
Tihomir Varjačić

Dizajn i priprema za tisak

DZN studio

Prijevodi s engleskog jezika

Tomislav Brandolica
Tina Miholjančan, prof.
Marija Marčetić
Ivan Markota
Krešimir Matešić
Judita Mustapić
Kristina Videković

Prijevodi s njemačkog jezika

Mirela Landsman Vinković
Filip Šimetin Šegvić
Azra Plićanić Mesić

Prijevodi s francuskog jezika

Jasna Čirić, prof.
Marta Fiolić
Marija Galić
Tea Šimičić

Prijevodi s talijanskog jezika

Tihana Filipčić
Loretta Lanča

Izdavač

Klub studenata povijesti – ISHA
Zagreb

Tisak

Mediaprint – Tiskara Hrašćić

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim
radovima izražavaju isključivo
stavove autora i ne predstavljaju
nužno stavove i mišljenja
uredništva i izdavača

Izdavanje ovog časopisa financijski su omogućili:

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest
Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu,
Studentski zbor
Sveučilišta u Zagrebu

Privatne donacije:

Vesna Miović, I. P., M. Č.

Redakcija časopisa Pro tempore
svim se donatorima iskreno
zahvaljuje na financijskoj podršci!

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva:

Klub studenata povijesti – ISHA
Zagreb
(za: Redakcija Pro tempore),
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3,
10000 Zagreb

E-mail:

pt.redakcija@gmail.com
tomislav.brandolica@gmail.com